

»Vi danskere tror, at vi er meget mere foran på teknologiområdet, end vi egentlig er«

Temanummer: Når viden skaber forandring

Vi lever i en tid, hvor informationskrige raser, sociale medier dominerer, og robotter overtager menneskelige opgaver. Ifølge professor Rebecca Adler-Nissen bliver Danmark nødt til at tage stilling til, hvilken

digitaliseret fremtid vi ønsker os. Vi har i Danmark brug for en mere globalt informeret teknologipolitik, så vi kan få samfundsmæssig kontrol med og gavn af digitaliseringen.

Center for Social Data Science (SODAS) og Crown Princess Mary Center (MaryCentret) på Københavns Universitet har taget initiativ til en nyt netværk, CPH Tech Policy Committee, for at fremme en teknologipolitisk debat nationalt og globalt. Netværket består af topforskere og praktikere, som beskæftiger sig med nogle af tidens store udfordringer inden for tech policy-området. Vi har talt med viceleder i SODAS og professor i statskundskab ved Københavns Universitet Rebecca Adler-Nissen, som er initiativtager til CPH Tech Policy Committee, om hvorfor det er nødvendigt, at vi i Danmark fokuserer mere på teknologipolitik.

Teknologipolitik skal have bund i en debat om visioner og værdier

»Alle lande og regimer er bagud, når det handler om at udforme en egentlig teknologipolitik, fordi teknologien bevæger sig ekstremt hurtigt, meget hurtigere end politikerne«, forklarer Rebecca Adler-Nissen. Hun fremhæver de autoritære stater som værende førende i at udforme nationale teknologipolitikker. »Dem, der er forrest, er nogle af de mere autoritære regimer såsom Kina og Rusland. De er foran, fordi de længe har tænkt dybt over, hvad de politisk vil med de her teknologier. De benytter digitale teknologier til at udøve relativ effektiv politisk kontrol over deres borgere ved at censurere deres sociale medier og overvåge befolkningen og styrke deres geopolitiske position. Det var især Kina, der begyndte at tænke digital teknologi som national sikkerhedspolitik. Indtil da har digitaliseringen fået lov til at udvikle sig med begrænset regulering«.

Udfordringen set i dansk perspektiv er, at Danmark ikke i stort nok omfang har udviklet sin egen teknologipolitik. »Vi danskere tror, at vi er meget mere foran på teknologiområdet, end vi egentlig er, fordi vi er relativt langt i imple-

CLARA JEANNERET SKOVGAARD

Stud.scient.anth.,
Crown Princess Mary Center,
clara.skovgaard@samf.ku.dk

STINE STORGAARD KRISTENSEN

Stud.scient.soc. ved
Crown Princess Mary Center,
ssk@samf.ku.dk

REBECCA ADLER-NISSEN

Rebecca Adler-Nissen er uddannet politolog og er professor i statskundskab ved Københavns Universitet. Hendes primære forskningsområder er international politik, diplomati, offentligheden og sociale medier, digitale teknologier og EU. Rebecca er viceleder af Copenhagen Center for Social Data Science (SODAS) ved det samfundsvidenskabelige fakultet. SODAS forsker og underviser i krydsfeltet mellem samfundsvidenskab og datavidenskab.

CPH TECH POLICY COMMITTEE

Er et netværk oprettet af SODAS og Crown Princess Mary Center (MaryCentret), bestående af omkring 20 partnere fra forskningsverdenen, erhvervslivet, offentlige myndigheder og civilsamfundsorganisationer både fra ind- og udland. Netværket mødes fire gange årligt og diskuterer med afsæt i den nyeste, forskningsbaserede viden de problemer og dilemmaer på tech policy-området, som rører sig i samfundet lige nu.

TECH POLICY

Tech policy er den overordnede betegnelse for politikker, som beskæftiger sig med digitale teknologier. Det er et stort politisk felt, der involverer temaer som fake news, misinformation, kunstig intelligens, deling af data/privatlivets fred og overvågning.

menteringen af digital teknologi i samfundet. Men i forhold til at formulere politiske visioner for digital teknologi, ligger vi nok midt i det europæiske felt og ikke helt i front«, forklarer hun. Mantraet for dansk digitaliseringspolitik har i høj grad været pragmatik og effektivitet, og har i høj grad været formuleret af embedsmænd frem for politikere. Det kritiserer Rebecca Adler-Nissen, fordi digitalisering er et emne, hvis indflydelse på samfundet kun øges i den digitale tidsalder. »Vi har fokuseret for meget på implementeringen af digitale teknologier, og for lidt på hvordan vi ønsker, de skal virke«.

Første skridt er ifølge Rebecca Adler-Nissen, at Danmark sætter tech policy højere på den politiske dagsorden. Det er man allerede begyndt på i vores nabolande Tyskland og Frankrig, hvor man har fået en egentlig tech policy-debat, forklarer Adler-Nissen. Vi skal ikke kun fokusere på, hvordan vi vil *kontrollere* digitaliseringen, vi skal også fokusere på, hvordan vi vil *udvikle* og *investere* i digitale løsninger: »Vi kan rigtig meget – for eksempel investere i et alternativ til Googles Chromebooks i folkeskolen eller udforske, hvordan en social medieplatform, som fordrer nysgerrighed frem for polarisering, ser ud«, forklarer Rebecca Adler-Nissen. Hun understreger, at det taler ind i en diskussion om, hvad det gode liv er. Og hvordan vi vil digitalisere velfærden: »Det kommer til at fylde rigtig meget, især for den unge generation, fordi der er mangel på arbejdskraft, og man *vil* og *kan* ikke bruge så mange penge på velfærd: Hvordan eller hvor meget skal robotter og digitale løsninger erstatte personlig pleje eller pædagoger?«. Det er et af de mange spørgsmål, som Adler-Nissen mener, vi politisk skal tage stilling til. Hun tilføjer, »vi skal passe på, at vi ikke overser de politiske og etiske konsekvenser af de ellers pragmatisk digitale valg, vi træffer«.

Hvad risikerer Danmark, hvis ikke vi fokuserer mere på teknologipolitik nu?

»Jeg tror, vi risikerer at underminere vores samfundsmodel. Teknologipolitik handler om sikkerhed, demokrati, forskning, kulturpolitik, uddannelse, identitet, sundhed osv. Det handler om mange forskellige områder af samfundet, som skal balanceres i en egentlig teknologipolitik«. Adler-Nissen understreger vigtigheden af at skabe en sammenhængende vision for teknologipolitikken og for, hvordan det digitale menneske skal se ud i Danmark, på tværs af stat, marked og civilsamfund, fordi det »på lang sigt er de lande, som på en menneskelig og bæredygtig måde skaber en teknologipolitik, som kommer til at vinde«.

Selvom Danmark er et lille land, mener Adler-Nissen, at vi kan tillade os at have høje ambitioner for vores indflydelse på europæisk og global tech policy. Hun fremhæver, hvordan Danmark på klimaområdet bliver anset som en international rollemodel, og hun ser lignende potentialer på tech policy-området: »Tænk hvis vi kunne være dem, som var med til at skubbe på for de smarte europæiske standarder og løsninger, ligesom vi har gjort på miljø- og klimaområdet, hvor vi virkelig har punched above our weight«.

Adler-Nissen ser i dag tegn på, at Danmark ikke tager tech policy alvorligt nok: »Jeg er bekymret for, at vi er for naive. Jeg er bekymret for, at vi, i vores digitaliseringsglæde glemmer at have de rigtige forventninger til både store og små virksomheder og til vores egne myndigheder«. I den sammenhæng forklarer Adler-Nissen, at man i EU er påbegyndt et nødvendigt arbejde for at gøre digitaliseringen mere lige, fri og sikker for alle. Hun mener, at vi bør interessere os endnu mere for det arbejde, de danske repræsentanter i f.eks. Europa-Parlamentet lige nu sidder med i udformningen af europæisk lovgivning og finansiering: »Jeg så gerne, at den danske offentlighed fulgte mere med i de skelsættende beslutninger, der træffes i Bruxelles i disse år, hvor vi faktisk har mulighed for at sætte standarder for den næste generation af teknologier, fra cloud-teknologi, og quantum computing. Vi skal ikke udvande debatten, fordi vi har en enestående mulighed for at skabe en mere demokratisk og menneskelig digital verden«.

Rebecca Adler-Nisser anerkender, at digitaliseringen er en kompleks størrelse, som kan være svær at sætte sig ind i. Det gør det kun mere vigtigt, at vi engagerer os politisk, »ellers bliver det jo Meta, Alphabet og TikTok der bestemmer over vores infrastruktur og fælles information, og det er jo dybt udemokratisk og sikkerhedspolitisk farligt. Det er fint at udvikle digitale indsatser inden for Danmarks grænser, men vi skal i endnu højere grad orientere os mod resten af verden«, forklarer hun. »Både teknologivirksomhederne og de stater, der står bag dem (og modarbejder dem) er store og magtfulde, og derfor er der bidende nødvendigt at gå sammen mange lande og stille krav«.

En digital revolution

Digitaliseringen er blevet betegnet som den fjerde industrielle revolution, og den forandrer den verden, vi kender. En voksende udfordring, som vi bliver nødt til at forholde os til i lyset af digitaliseringen, er spørgsmålet om cyber- og informationssikkerhed. I løbet af de sidste årtier har der fundet cyberangreb og datamisbrug sted med konsekvenser for nationer, personer og virksomheder, hvilket vi blandt andet har kunnet se med Cambridge Analytica skandalen, hvor millioner Facebook-brugeres personlige data uden deres viden blev indsamlet og brugt af et britisk konsulentfirma. Vi har også set det i forbindelse med russisk indblanding i USA's præsidentvalg, Brexit-valgkampen i Storbritannien og andre centrale valg i vestlige demokratier samt Edward Snowden's offentliggørelse af den amerikanske efterretningstjenestes globale overvågningssystem. Adler-Nissen fortæller, at cyberangreb er meget mere hyppigt forekommende, end de fleste er klar over: »Det sker hele tiden. Ved det forrige franske præsidentvalg hackede man sig ind på Emmanuel Macrons regeringskontor og prøvede at sprede malware og falske historier om ham, og det blev kun afværget i sidste øjeblik«. Herudover eksisterer der en lang række dilemmaer om deling af borgernes personlige data mellem nationer. Eksempelvis spørgsmålet om, hvorvidt eller hvordan vi i Danmark og Europa vil dele personfølsomt data om vores egne borgere med NSA for at mindske risikoen for terrorangreb, eller om vi vil prioritere borgernes datarettigheder. »Det handler om at finde de rigtige balancer og vurdere, hvad man vil tage hensyn til, og hvad man ikke vil nedprioritere – det er jo sådan, man laver politik«.

Spørgsmålet om ytringsfrihed på sociale medier er også omdiskuteret. EU har netop lavet ny lovgivning, som forpligter digitale platforme til at fjerne ulovligt indhold. Det rejser klassiske spørgsmål om censur og ytringsfrihed.

Hvor meget skal demokratier som Danmark censurere misinformation og hate speech? Hvordan kan vi sikre den demokratiske debat og undgå polarisering på sociale medier?

»I flere tilfælde er censurprocessen – eller content moderationen – delvist automatisk, da man ikke kan sidde manuelt og kigge på samtlige opslag. Det betyder, at man ved hjælp af algoritmer prøver at identificere ulovligheder, misinformation og hate speech, men hvad så når folk bruger ironi? Hvordan tager man højde for det? Vi ved lige nu, at der bliver slettet mange opslag, som bare er for sjov og lidt for sprogligt komplekse til, at en algoritme forstår humoren. Samtidigt ved vi, at opslag på sprog, f.eks. rumænsk, et sprog hvor man ikke har trænet nær så meget som engelsk, bliver indholdsmodereret langt mindre. Det kan blive en glidebane, hvor mange opslag på engelsk bliver fjernet, som burde have lov at blive. Samtidigt vil voldelige og klart ulovlige opslag på få lov at blive stående, alene fordi de ikke står på et globalt udbredt sprog«. Det er en af de mange grunde til, at Adler-Nissen mener, at Danmark skal tage tech policy alvorligt: »Der er helt klart opslag, der giver mening at

fjerne, men der er mange gråzoner, og der skal vi tænke os rigtig godt om, fordi ellers risikerer vi at svække demokratiet. Der bliver i øjeblikket implementeret mange uigennemtænkte politikker på platformene«.

Et andet geopolitisk spørgsmål handler om digital infrastruktur og selve indretningen af internettet. I dag er der globalt to konkurrerende visioner for, hvordan internettet bør organiseres, hvor den væsentlige forskel er, om internettet skal forblive globalt eller nationaliseres. Den måde, internettet fungerer på i dag, er multistakeholdersystemet, hvor mange forskellige virksomheder og myndigheder er involveret i at opretholde internettet, som grundlæggende består af en masse forskellige koblede netværk, forbundet med bl.a. undersøiske kabler. Det har hidtil ført til en relativ løs regulering. Den anden version er, at det skal være staterne, der regulerer internettet, og eventuelt koordinerer gennem FN. Rebecca Adler-Nissen understreger, at det vil ændre hele den verden, vi kender, »hvis internettet bliver reguleret i FN-regi, så er det de store lande – USA, Rusland, Kina – som bestemmer, og vi vil i endnu højere grad få et kinesisk internet, et russisk internet, et indisk internet og et amerikansk internet, så vi ikke længere er forbundne på kryds og tværs. Det vil være en total ændring af hele den verden, vi kender til, hvor ikke blot enkelte hjemmesider, men nationale domæner, som .dk eller .uk ikke kan tilgås på tværs af lande. Internettet vil splittes op,«, forklarer Adler-Nissen.

Vi skal ikke være bange for digitaliseringen

Selvom digitaliseringen fylder mere og mere i samfundet, skal vi ikke være bange for den. Den bærer også mange positive effekter med sig, understreger Adler-Nissen: »Der er jo meget positivt at sige om den øgede digitalisering i vores samfund. Udveksling af information er blevet lettere, de nye teknologier giver os nye muligheder for at være sammen, det bliver lettere at følge med i, hvad der foregår i krigen i Ukraine, og så er der også en masse økonomiske fordele. For eksempel kan man spare millioner af kroner ved at dele data i cloud-løsninger mellem virksomheder og myndigheder«.

Adler-Nissen understreger i den sammenhæng, at vi skal huske, at alle teknologiske udviklinger har haft voldsomme negative sideeffekter i begyndelsen: »Industrialiseringen i 1800-tallet havde grimme skyggesider med børnearbejde og usundt arbejdsmiljø, men så begyndte man langsomt at tænke på at sikre maskinerne, indføre regler for børnearbejde og skabe bedre arbejdsvilkår. Den digitale revolution går tilsvarende hurtigt, og det knytter der sig mange nye samfundsmæssige udfordringer til, men det er nu, at de digitale grundsten bliver sat, og derfor skal Danmark engagere sig i tech policy-debatten og forholde sig til, hvordan vi ønsker at den skal udvikle sig«, forklarer Adler-Nissen.

Forskning, som hjælper digitaliseringens samfundsaktører

MaryCentret og SODAS er gået sammen om at oprette CPH Tech Policy Committee for at styrke forbindelsen mellem forskere og praktikere inden for tech policy-feltet og fremme en mere global orienteret teknologipolitisk debat. Rebecca Adler-Nissen er leder af projektet og forklarer, at formålet er »at sikre en mere sammenhængende samtale om tech policy på tværs af samfundssektorer og mellem forskere og praktikere i Danmark og internationalt. Flere dele af samfundet skal være med i en fælles samtale om, hvad den teknologipolitiske vision skal være for Danmark og for verden«.

Initiativet til komiteen er baseret på erfaringer, Adler-Nissen og hendes kollegaer i SODAS gjorde sig i forbindelse med et efteruddannelseskursus, hvor de samlede repræsentanter fra både civilsamfundet, myndigheder og erhvervslivet, som alle på en eller anden måde arbejdede med tech policy. »Det var interessant for os og for mange af vores deltagere, at se, at de stod overfor mange af de samme teknologipolitiske dilemmaer og dermed var del af det samme teknologipolitiske felt, selvom de ikke nødvendigvis var enige om løsninger«. Der er store uafklarede spørgsmål, når vi taler om teknologipolitik. »I nogle situationer er der *få*, der ved hvad det drejer sig om. Der er nogle gevaldige videnshuller på tech policy området«.

Netop her spiller forskningen ifølge Rebecca Adler-Nissen en særlig rolle. Et konkret eksempel er forskningsprojektet HOPE (How Democracies Cope with Covid19: A Data-Driven Approach), finansieret af Carlsbergfondet, som Rebecca Adler-Nissen er med til at lede. HOPE-projektet har blandt andet undersøgt misinformation på Sundhedsstyrelsens Facebookside under Covid-19-pandemien. »Gennem HOPE-projektet har vi virkelig været *hands on*. Her har vi arbejdet med Sundhedsstyrelsen, og givet dem et overblik over de forskellige typer kommentarer på deres Facebookside under Coronapandemien«.

Sundhedsstyrelsen havde ikke tidligere i samme grad oplevet at skulle svare hundredvis af borgere, der trollede, startede debatter eller rådgav andre borgere om sundhedsrelaterede spørgsmål på styrelsens egen Facebookside. Men sådanne spørgsmål blev centrale for myndighederne i håndteringen af en ny og verdensomspændende epidemi som Covid-19, og hvor mange borgere søgte svar på, hvad der foregik, og hvordan de skulle forholde sig. Det rejste en række videnskabelige spørgsmål: »Hvad er egentlig en borgerorienteret dialog? Og hvordan håndterer man at være en autoritet med en masse viden, og en masse manglende viden, og kommunikere det klart og tydeligt ud til befolkningen?«.

Nutidens digitale platforme inviterer til nye former for interaktion. Den tidligere envejskommunikation mellem myndigheder og borgere er på de digitale platforme blevet til flervejskommunikation: »Vi ønskede at kortlægge Sund-

hedsstyrelsens data og deres håndtering af situationen og analysere det videnskabeligt. Nu er artiklen publiceret i et internationalt tidsskrift. Hvordan de vælger at bruge forskningsresultaterne, er vi ikke herrer over. Vi gav dem konkret viden, som de kunne inddrage til at udforme guidelines til håndteringen af de mange kommentarer«.

» Som forsker skal man prøve at finde et optimalt punkt, hvor man både er i tæt kontakt, så man kan forstå den virkelighed, en virksomhed som f.eks. Microsoft arbejder i, men også kan fastholde sin fulde autonomi. Det, synes jeg, er virkelig vigtigt, fordi det er der, videnskabens troværdighed ligger. Det er det gyldne punkt, hvor man både tænker *med* og *mod* den verden, man kigger på

HOPE-projektet er et konkret eksempel på, hvordan forskningen kan benyttes til at hjælpe beslutningstagere. Men det kan være udfordrende at skulle udvikle grundig forskningsbaseret viden i et hurtigt forandrende tech-univers. Adler-Nissen beskriver, at forskere ofte balancerer mellem at være tæt på tech-virksomhederne og bibeholde den forskningsmæssige autonomi og integritet: »Som forsker skal man prøve at finde et optimalt punkt, hvor man både er i tæt kontakt, så man kan forstå den virkelighed, en virksomhed som f.eks. Microsoft arbejder i, men også kan fastholde sin fulde autonomi. Det, synes jeg, er virkelig vigtigt, fordi det er der, videnskabens troværdighed ligger. Det er det gyldne punkt, hvor man både tænker *med* og *mod* den verden, man kigger på«.

»Det er bare med at komme i gang«

Rebecca Adler-Nissen mener, at Danmark skal engagere sig mere i EU's digitale indsatser, for det er her, man virkelig kan rykke på tingene. EU vedtager i disse år store lovpakker – bl.a. Digital Market Act og Digital Services Act – som ifølge Adler-Nissen bliver »revolutionerende i hele verden, og som alle burde læse«. *Digital Market Act* handler om at regulere konkurrencen på det digitale marked. »Lige nu er der dominans af store amerikanske tech-platforme, så hvordan sikrer man konkurrencen mellem platforme? Hvordan beskytter man forbrugeren? Digital Market Act stiller nye krav til for eksempel Amazon«. *Digital Services Act* handler bl.a. om ulovligt indhold og vores rettigheder på nettet: »Må der være børneporno? Trusler? Hate speech? osv. Hvem skal fjerne det? Hvem har ansvaret?«. De to lovpakker er ifølge Adler-Nissen kun begyndelsen: »Der kommer også regulering af vores brug af kunstig intelligens, øget fokus på EU's digitale suverænitet i form af alt fra adgang til mikrochips til deling af data. Endelig får vi udvidede krav til cybersikkerhed i lyset af det ændrede geopolitiske trusselsbillede. Altså krav til, hvordan operatører i kritiske sektorer som energi, transport, sundhed og finans håndterer trusler, og hvordan vi sikrer vores infrastruktur og borger-

nes identiteter? Det er hele paletten, man tager fat i, og selvom lovgivningen udvandes, får den enorm betydning også uden for Europa«. Digitaliseringen reguleres i høj grad i EU, og det er også i EU, at ny digital industripolitik udformes. Rebecca Adler-Nissen kommer derfor med en klar opfordring: »Jo mere Danmark engagerer sig i disse processer, ikke bare de politikere vi har valgt til Europa-Parlamentet, men os alle sammen, jo mere indflydelse får vi. Så det er bare med at komme i gang!«.